

Toshkentdagi O'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlar**Ilmiy rahbar: Pardaboyev Anvar Pardaboyevich****Farhodova Madina Maxmud qizi****O'qish joyimiz: Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat texnika Universiteti 1-kurs magistranti.**

Annotatsiya: Ushbu maqola Toshkent shahridagi o'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlarning holati, sabab va oqibatlarini o'rganadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, noqonuniy yer egallashlar shaharning ijtimoiy va ekologik muhitiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, maqolada mavjud qonuniy choralar va ularni kuchaytirish yo'llari ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Toshkent, o'zboshimchalik bilan yer egallash, noqonuniy yer, yer munosabatlari, ijtimoiy muhit

Abstract: This article examines the situation, causes, and consequences of unauthorized land occupation in Tashkent. The research shows that illegal land seizures negatively impact the city's social and environmental conditions. The article also analyzes existing legal measures and possible ways to strengthen them.

Keywords: Tashkent, unauthorized land occupation, illegal land, land relations, social environment

Аннотация: Статья рассматривает ситуацию, причины и последствия самовольного захвата земель в Ташкенте. Результаты исследования показывают, что незаконное присвоение земли отрицательно влияет на социальную и экологическую обстановку города. Также в статье анализируются существующие правовые меры и пути их усиления.

Ключевые слова: Ташкент, самовольное занятие земли, незаконная земля, земельные отношения, социальная среда

Yer resurslari inson faoliyati va shaharsozlikning muhim tarkibiy qismidir. Toshkent shahrida so'nggi yillarda o'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlar soni ortib bormoqda. Bu holat nafaqat shaharsozlik va ekologik muhitga, balki ijtimoiy adolat va huquqiy tartibga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun, noqonuniy yer egallashlarning sabablarini, oqibatlarini va ularni oldini olish choralarini aniqlash muhimdir. Ushbu tadqiqotda Toshkent shahridagi o'zboshimchalik bilan egallangan yerlarning holati o'rganilib, mavjud qonuniy mexanizmlar va ularni samarali qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Dolzarbliqi. Toshkent – O'zbekistonning poytaxti va eng yirik shahri bo'lib, uning aholisi yil sayin ortib bormoqda. Shahar hududi cheklangan bo'lgani sababli, yer resurslariga bo'lgan talab tobora oshib bormoqda. Shu bilan birga, ba'zi shaxslar va tadbirkorlar o'zboshimchalik

bilan yerlarni egallashga harakat qilmoqda, bu esa shaharsozlik va ijtimoiy tartibga jiddiy zarar yetkazadi.

Noqonuniy egallangan yerlar iqtisodiy jihatdan ham muammo tug'diradi. Davlat yer solig'i va ijara to'lovlarini ololmaydi, bu esa byudjetga zarar keltiradi. Shu bilan birga, yer bozorida sun'iy narx o'sishiga sabab bo'lib, qonuniy faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar va fuqarolar orasida tengsizlik yuzaga keladi.

Ekologik nuqtai nazardan ham muammo dolzarbdir. Qonunsiz egallangan yerlar ko'pincha yashil maydonlar yoki tabiiy hududlarga zarar yetkazadi, shahar havosining sifatini yomonlashtiradi va yashash muhitini ifloslashtiradi. Shu bois, Toshkentning barqaror rivoji va ekologik salomatligi uchun yerlarni qonuniy tartibda boshqarish muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy jihatdan ham bu masala dolzarbdir. O'zboshimchalik bilan yer egallash fuqarolar o'rtasida nizolarni keltirib chiqaradi va mahalliy hokimiyatning ishini murakkablashtiradi. Bundan tashqari, ko'plab fuqarolar yer masalasida huquqiy savodxon emasligi sababli, qonunbuzarliklar keng tarqaladi. Toshkentdagi o'zboshimchalik bilan egallangan yerlar muammosi shaharsozlik, iqtisodiyot, ekologiya va ijtimoiy barqarorlik nuqtai nazaridan dolzarbdir. Bu masalani hal qilish uchun qonuniy tartibni kuchaytirish, monitoring tizimini takomillashtirish va fuqarolar orasida yer huquqi bo'yicha huquqiy savodxonlikni oshirish zarur.

1-jadval

Toshkentdagi O'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlarga oid muammo va yechimlar

Muammo	Sababi	Yechim
Qonunsiz yer egallash	Fuqarolarning huquqiy savodxonligining yetishmasligi, nazoratning sustligi	Fuqarolarni yer huquqi bo'yicha o'qitish, targ'ibot ishlarini kuchaytirish
Iqtisodiy zarar (yer solig'i olinmasligi, byudjetga zarar)	Qonunsiz egallangan yerlar rasmiy hisobga olinmaydi	Yerlarni qonuniy ro'yxatga olish, soliq va ijara to'lovlarini nazorat qilish
Shaharsozlik rejasining buzilishi	Yerlarni tartibsiz egallash, qurilishning rejasiz olib borilishi	Shaharsozlik monitoringi, rasmiy yer ajratish va qurilish ruxsatnomalarini qat'iy nazorat qilish

Ekologik zarar (yashil maydonlar kamayishi)	Tabiiy hududlar yoki parklar noqonuniy egallanishi	Qonuniy himoya qilinadigan hududlar belgilash, ekologik nazoratni kuchaytirish
Ijtimoiy nizolar	Fuqarolar o'rtasida yer bo'yicha tushunmovchiliklar	Nizolarni hal qilish uchun mahalliy hokimiyat organlarini faol ishlatish, sud va vositachilik tizimini takomillashtirish

So'nggi yillarda yer resurslarini boshqarish va yer huquqlarini himoya qilish masalalari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Noqonuniy yer egallash nafaqat davlat daromadlarini kamaytiradi, balki ekologik va shaharsozlik bilan bog'liq muammolarni ham keltirib chiqaradi. Shu sababli, ruxsatsiz yer ishlatilishini tezkor monitoring qilish va aniqlash imkonini beruvchi zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur bo'ldi. Bunda Geografik Axborot Tizimlari (GIS) va masofadan zondlash texnologiyalari samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Noqonuniy egallangan yerlarni monitoring qilishning dolzarbligi asosan yer resurslarini samarali boshqarish va ruxsatsiz foydalanishni kamaytirish zaruratida namoyon bo'ladi. An'anaviy monitoring usullari ko'pincha sekin va noaniq bo'lib, ma'lumotlarni yangilash va aniqlik chegaralangan. Zamonaviy GIS texnologiyalari esa yer uchastkalarini real vaqt rejimida kuzatish, qonunbuzarliklarni aniqlash va ma'lumotlarni avtomatlashtirilgan tarzda qayta ishlash imkonini beradi. Shu tizim hukumat organlari va shaharsozlik boshqarmalariga yer huquqlarini himoya qilish, ruxsatsiz egallashni kamaytirish va ma'lumotga asoslangan qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

Xulosa. Toshkent shahri aholisi yil sayin ortib borayotgan yirik shahar bo'lgani sababli yer resurslariga talab ham oshib bormoqda. Shu bilan birga, ba'zi shaxslar va tadbirkorlar qonunsiz, o'zboshimchalik bilan yerlarni egallashga harakat qilmoqda. Bu holat shaharsozlik, iqtisodiyot, ekologiya va ijtimoiy barqarorlik nuqtai nazaridan jiddiy muammo tug'diradi. Qonunsiz yer egallash iqtisodiy jihatdan ham zararli hisoblanadi: davlat yer solig'i va ijara to'lovlarini ololmaydi, byudjetga zarar yetadi va bozorda sun'iy narx o'sishiga olib keladi. Shu bilan birga, shaharsozlik rejasining buzilishi qurilish va infratuzilma rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Qonunsiz egallangan hududlar ko'pincha yashil maydonlar yoki tabiiy hududlarni qisqartiradi, bu esa ekologik muammolarni kuchaytiradi.

Ijtimoiy jihatdan ham muammo dolzarb: yer bo'yicha nizolar fuqarolar o'rtasida tushunmovchiliklar va qarama-qarshiliklarni keltirib chiqaradi. Bu esa mahalliy hokimiyat va nazorat organlarining ishini murakkablashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari:
2. “Yer kodeksi” (O'zbekiston Respublikasi, 1998 y.)
3. “Shaharsozlik faoliyati to'g'risida”gi qonun (O'zbekiston Respublikasi, 2019 y.)

4. “Davlat yer nazorati va yer munosabatlari to‘g‘risida”gi qonun
5. Toshkent shahar hokimligi rasmiy sayti – yer ajratish va monitoring hisobotlari
6. Davlat statistika qo‘mitasi – Toshkent shahri hududi va yer resurslari statistikasi
7. Axmedov, R. “Shaharsozlik va yer munosabatlari”. Toshkent, 2015